הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפא תפב

(ג) הַגָּדוֹל (מרדכי לט.)): **ב** [ב]חַיָּב אָדָם לְעַסֵּק בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח וּבִיצִיאַת מִצְרַיִם וּלְסַפֵּר בַּנִּסִּים וּבַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲבוֹתֵינוּ, עַד שֶׁתַּחְטְפֶנּוּ שֵׁנָה. הַגָּהּ: וְכָל דִּין לַיְל רִאשׁוֹן יֵשׁ גַּם כֵּן בְּלֵיל (ג) שֵׁנִי (אגור (סי' תמ"ט)). וְנוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לִקְרוֹת עַל מִטָּתוֹ רַק פָּרָשַׁת (ד) [ד] 'שְׁמַע' וְלֹא שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁקּוֹרִין בִּשְׁאָר לֵילוֹת כְּדֵי לְהָגֵן, כִּי לֵיל שִׁמּוּרִים הוּא מִן הַמַּזִּיקִין:

ב טוּר בְּשֵׁם תּוֹסָפְתָּא (פ"י ה"ח) מֵהָא דְּמַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ'.

תפב דִּין מִי שֶׁאֵין לוֹ מַצָּה שְׁמוּרָה. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [*] אמִי שֶׁאֵין לוֹ * מַצָּה (א) מְשֻׁמֶּרֶת (ב) אֶלָּא כַּזַּיִת, (ג) מְבָרֵךְ 'עַל אֲכִילַת (ה) [א] מָרוֹר' וְאוֹכֵל, וּכְשֶׁגּוֹמֵר סְעוּדָתוֹ מִמַּצָּה שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁמֶּרֶת מְבָרֵךְ (ד) 'עַל אֲכִילַת מַצָּה' וְאוֹכֵל (ה) אוֹתוֹ כַּזַּיִת (ו) וְאֵינוֹ טוֹעֵם

א טוּר בְּשֵׁם אֲבִיו הָרא"ש (פ"י סי' לה) לִסְבֶרַת הָרִי"ף בְּסוֹף פֶּסָחִים (כו.). וְשָׁפַךְ כָּתַב הָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה.

בְּאֵר הֵיטֵב

עָפְי"ל טְרַאנ"ק שֶׁעוֹשִׂין בְּמִדִינָתֵנוּ שְׁמֻרִּים מַיִם עִם הַתַּפּוּחִים, אֲבָל אוֹתוֹ טְרַאנ"ק שֶׁעוֹשִׂין בְּאֶרֶץ אַשְׁכְּנַז שֶׁכּוֹתְשִׁין הַתַּפּוּחִים בְּבֵית הַבַּד וְיֵשׁ לוֹ טַעַם גָּדוֹל יֵשׁ לָאֲסֹר. וּמֵי זַגְבִּיל שֶׁקּוֹרִין אינְגְבֶּ"ר וַוַאשִׂי"ר יֵשׁ לְהַתִּיר, עַיֵּן מֻגָּן אַבְרָהָם (רי"ש הסי'). וְהָחָק יַעֲקֹב (סק"א) הָעֲלָה דְּמָתַר לִשְׁתּוֹת כָּל הַמַּשְׁקִין שְׁאֵינָם מְשַׁכְּרִים, וְכֵן פָּסַק בְּנֶחְלַת צְבִי (סק"א) וּבַעֲל פְּרִי חָדָשׁ, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִיכָךְ הַדָּבָר בְּרוּר לְהַתִּיר לִשְׁתּוֹת הַקַּוָוע"ס אוֹ טָ"ע וְכַיּוֹצֵא. וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה בְּסִפְרוֹ פֶּסַח מְעֻבִּין (סי' שמז) כָּתַב דְּלֹא רָצָה לְנָהֹג הֶתֵּר בִּשְׁתִּיַּת הַקַּוָוע"ס. וּבִשְׁתִּיַּת הַשִּׁטּוי"ן שֶׁקּוֹרִין טַבָּא"ק כָּתַב (סי' שמח) שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מִמֶּנּוּ: (ג) **הַגְּדוֹלָה**. וְדַוְקָא אִם לֹא אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל עַל כּוֹס ד'. מֻגָּן אַבְרָהָם (סק"א): **ב** (ג) **שֵׁנִי**. וּבְלֵיל שֵׁנִי מֻתָּר לִשְׁתּוֹת כָּל שְׁאָר מַשְׁקִים אַחַר הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת לְכַלֵּי עַלְמָא, עַיֵּן חק יַעֲקֹב (סק"ג): (ד) **שְׁמַע**. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַת הַמַּפִּיל. מַהַרִ"י וְיֵיל (סוף סי' קצג). וְאִם קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם הַלַּיְלָה, צָרִיךְ לִקְרוֹת כָּל הַקְּרִיאַת שְׁמַע כְּדֵי לָצֵאת, עַיֵּן סִימָן רל"ה (ס"א):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב (ד) **'שְׁמַע'**. עַיֵּן בְּאֹר הֵיטֵב. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ר"מ (באר היטב סק"ד) בְּשֵׁם הָאַרַ"י ז"ל. וְכָתַב בְּאִגְּרוֹת הָרַמַ"ז (סי' יג) שֶׁאֲפִלּוּ לֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שֶׁחָל בְּשַׁבָּת אָסוּר בְּזִוּוּג, עַיֵּן שָׁם:

א **[בשו"ע] מִי שֶׁאֵין לוֹ מַצָּה מְשֻׁמֶּרֶת כו'**. וְעַיֵּן בְּאֶשֶׁ"ר דֶּרֶךְ ק"כ (ע"א. פ"י סי' לה), וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הַפְּרִי חָדָשׁ וְהַחק יַעֲקֹב (סק"ג) לְתַמֵּהַּ עָלָיו, וּבְשוּ"ת בֵּית אַפְרַיִם (או"ח) סִימָן (מ"ז [מ"ו] כָּתַבְתִּי שׁוּב נָכוֹן לְדִבְרֵי הָרִא"ש, וְגַם יָשׁוּב קְצָת לְהַטֵּ"ז בְּעִנְיָן זֶה מַה שֶּׁהַקְשָׁה עַל הָרִא"ש שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּרִכֵּי יוֹסֵף (סק"ב) בְּשֵׁם מוֹרוֹ זַקֵנוֹ הָרַב שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם צְרוֹר הַחַיִּים כְּתַב יָד שֶׁכָּתַב שְׁמוּאֵל מוֹרֵי הָרַשְׁבָּ"א מִי שֶׁבָּא בְּסְפִינָה וְלֹא עָלָה לַיַּבָּשָׁה עַד יוֹם ט"ו, לֹא יַעֲשֶׂה הַסֵּדֶר בַּיּוֹם, וְאֵינוֹ כְּמוֹ קִדּוּשׁ דְּמַקְדֵּשׁ בַּיּוֹם דְּגַבֵּי מַצָּה הָרֵי אָמְרוּ דְּאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא בַּלַּיְלָה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּפְשׁוּט דְּהוּא הַדִּין בְּכָל מִי שֶׁאֵרְעוּ אֹנֶס בְּלֵיל פֶּסַח אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִין בַּיּוֹם, וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם סִימָן תפ"ה (סק"א) וְהֶבְיאוֹ בְּבֹאֵר הֵיטֵב סִימָן תע"ג (סק"א) עַיֵּן שָׁם: **[א] מָרוֹר**. עַיֵּן בְּאֹר הֵיטֵב. וְעַיֵּן שוּ"ת בֵּית יְהוּדָה (או"ח) סִימָן נ"ח שֶׁנַּיִם שֶׁהָיוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים אוֹ בְּמִדְבָּר וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא כַּזַּיִת מַצָּה בְּצֶמְצוּם מִי קוֹדֵם, וְכָתַב שֶׁיֵּשׁ לִפְשֹׁט מִמַּתְנִיתִין דְּיוֹמָא (כב.) בִּזְמַן שֶׁהֵם מְרֻבִּים כו', וְסֵיּם דְּהַכֹּל תְּלוּי בְּכָל דְּאִלֵּים גָּבֵר עַיֵּן שָׁם. וְלֹא נְהִירָא דְּבְכָאי גַּוְנָא הָוֶה לֵהּ מַצָּה גְּזוּלָה, וַאֲפִלּוּ אֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה מִכָּל מָקוֹם הָא דְּבָעֵינַן 'לָכֶם' בְּמַצָּה לָאו מִשּׁוּם מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֲבֵרָה הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דִּילְפִינַן 'לְחֶם' 'לְחֶם' מַחֲלָה דִּכְתִיב (כמדבר טו כ) 'עֲרִסֹתֵיכֶם' לְהוֹצִיא אֶת הַגָּזוּל, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁהוּא גָּזוּל וְאֵינוֹ שָׁלוּ אֲפִלּוּ אֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה לֹא נָפִיק, וּקְצָת יֵשׁ לְדַחוֹת דְּאִפְשָׁר דִּכְיָון שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה-דְּאִתְיְהִיב לְמִהְיֵלָה אֵין שָׁם גָּזֵל עָלָיו כְּלָל. וּקְצָת מְשֻׁמָּע כֵּן מֵהַתּוֹסָפוֹת בְּסָכָּה רֵישׁ פֶּרֶק לוּלֵב הַגָּזוּל (ל. ד"ה משום) שֶׁהִקְשׁוּ דְּלָמָּה לִי גַּבֵּי מַצָּה טַעֲמָא דְּלָכֶם תִּפְרוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה, וְאִם אִיתָא הָא מִשְׁתַּחַת לֵהּ בִּכְהָאי גַּוְנָא שְׁגָזַל כַּזַּיִת מַצָּה וְאֵינוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְאַף עַל גַּב דְּלִית בֵּיהּ מִשּׁוּם מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה מִכָּל מָקוֹם פָּסִיל לֵיהּ מִקְּרָא דְּמוֹכִיחַ דְּכָעֵינַן לָכֶם. וְכֵן נִרְאֶה לְדַיֵּק מִדְּרָשַׁ"י דְּסָכָּה דַּף כ"ז (ע"ב ד"ה כל) דְּאִתְמַעֵט מִלְּמֵד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לֵישֵׁב בְּסָכָּה אַחַת וּפֵרַשׁ רַשַׁ"י וְאִשְׁתְּכַח דְּלֹא מְטֵי שָׁוֶה פְּרוּטָה לְכָל חַד, מִשְׁמַע דְּכָל שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה לֹא שַׁיָּךְ לְהַתַּ עָלָיו שָׁם סֻכָּה שְׁלוּ שֶׁיּוֹצֵא בָּהּ אִם לֹא שֶׁנִּצְרָךְ אֲלָיו חֵלֶק חֲבֵרָיו וּמִכָּרָהּ מִזֶּה דְּיוֹצֵא בְּסֻכָּה שְׁאוֹלָה, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין לְעִנְיַן שֶׁאֵין לְהַתַּ עָלָיו בְּמַצָּה גְּזוּלָה אִם אֵינוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה אִם גְּזָלָהּ מִמֵּילָא נַעֲשֵׂית לָכֶם. אֶלָּא דִּלְפִי זֶה אַדְרַבָּה צָרִיךְ עִיּוּן, דְּמִשְׁמַע מִרַשַׁ"י דְּסֻכָּה דִּלְעִנְיַן שֶׁיִּהְיֶה קָרוּי לָכֶם שָׁוֶה פְּרוּטָה בָּעֵינַן אַף שֶׁהוּא שְׁלוּ מִמֵּשׁ, וְאִם כֵּן גַּם גְּבֵי מַצָּה נֵימָא הָכִי, וְלֹא מָצִינוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַמַּצָּה שָׁוֶה פְּרוּטָה, כְּלַל נִרְאֶה דְּגַם כָּאן אֵין הַכֹּל תָּלוּי בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה, רַק כְּפִי נְתִינָתוֹ דְּכָל דְּלֹא הָוֵי שָׁוֶה פְּרוּטָה, רַק כְּפִי נְתִינָתוֹ עַל חֶלְקוֹ אִם כֵּן הַמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁוֶה יוֹתֵר אֵינוֹ שָׁלוֹ רַק הַרְבֵּה שְׁתָּפִים יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהֵם מַשְׁאִילִים חֵלֶק זֶה לָזֶה. וְהַתּוֹסָפוֹת (כו: ד"ה כל) שֶׁכָּתְבוּ שֶׁבְּחִנָּם דְּחַק כְּפִי הֵיכִי דְּמַרְבֶּה שְׁתָּפִין מַרְבֶּה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּבָרָכָה וְלִשְׁתּוֹת הַכּוֹס חֲמִישִׁית, אֲבָל אִם כָּבָר סִיֵּם סוֹף הַבְּרָכָה, אֵין לַחֲזֹר וְלוֹמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל וּלְבָרֵךְ לְבַסּוֹף, דְּלֹא תִּקְּנוּ כִּי אִם בְּרָכָה אֶחָת: **ב** (ד) **שְׁמַע**. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ (י) בִּרְכַת 'הַמַּפִּיל'. וְאִם קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם הַלַּיְלָה, (יא) צָרִיךְ לִקְרוֹת כָּל הַקְּרִיאַת שְׁמַע כְּדֵי לָצֵאת, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן רל"ה (ס"א):

א (א) **מְשֻׁמֶּרֶת**. עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תנ"ג סָעִיף ד' מַהוּ מְשֻׁמֶּרֶת, וְעַיֵּן בְּאוֹר הַלָּכָה (ד"ה מצה): (ב) **אֶלָּא כַּזַּיִת**. וְאִם כֵּן, אִם יֹאכְלוּ בָּרִאשׁוֹנָה לֹא יִהְיֶה לוֹ לַאֲפִיקוֹמָן, וְאִם יִרְצֶה לָצֵאת בּוֹ גַּם בְּמָקוֹם אֲפִיקוֹמָן אִם כֵּן לֹא יְהֵא רַשַׁאי לֶאֱכֹל אַחֲרָיו וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תע"ח (ס"א), וְעַל כֵּן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁמֻבָּאר וְהוֹלֵךְ: (ג) **מְבָרֵךְ עַל אֲכִילַת מָרוֹר וְכוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר שְׁמְּבָרֵךְ מִתְּחִלָּה בִּרְכַת הַמּוֹצִיא (ו) לָבַד עַל מַצָּה שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁמֶּרֶת מְבָרֵךְ עַל הַמָּרוֹר, וּבִרְכַת עַל אֲכִילַת מַצָּה יְבָרֵךְ לְבַסּוֹף בְּשָׁעָה שֶׁאוֹכֵל כַּזַּיִת הַמְשֻׁמֶּרֶת. וְאַף עַל גַּב דְּלְכַתְּחִלָּה (ג) צָרִיךְ לֶאֱכֹל מַצָּה שֶׁל חִיּוּב וַהֲדַר מָרוֹר מִשּׁוּם שְׁנֶּאֱמַר (במדבר ט יא) 'עַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים', בְּתְחִלָּה מַצָּה וַהֲדַר מְרוֹרִים, הֵיכָא דְּלֹא אָפְשַׁר שָׁאנֵי. וְהַמְחַבֵּר הִשְׁמִיט דִּין דִּכְרִיכָה, וּמַשְׁמַע דְּסִבְרָא לֵיהּ (ג) דְּלֹא מַצְרְכִינַן לֵיהּ כְּרִיכָה מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ מַצָּה שְׁמוּרָה רַק כַּזַּיִת, וּבְמַצָּה שְׁאֵינָהּ שְׁמוּרָה לֹא חָשִׁיב כְּרִיכָה שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ מַצָּה כְּלָל: (ד) **עַל אֲכִילַת מַצָּה**. דְּבִרְכַת הַמּוֹצִיא כָּבָר בֵּרַךְ: (ה) **אוֹתוֹ כַּזַּיִת**. הַמְשֻׁמָּר, וְעוֹלֶה לוֹ גַּם בְּמָקוֹם אֲפִיקוֹמָן שֶׁהֲרֵי אוֹכְלוֹ עַל הַשָּׂבַע: (ו) **וְאֵינוֹ טוֹעֵם אַחֲרָיו כְּלוּם**. וּכְמוֹ בְּכָל מָקוֹם לְאַחַר אֲפִיקוֹמָן. וְהִנֵּה כָּל זֶה בְּשֶׁאֵין לוֹ רַק כַּזַּיִת אֶחָד שְׁמוּרָה, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי זֵיתִים אוֹכֵל כַּזַּיִת אֶחָד (ז) בְּתְחִלַּת אֲכִילָתוֹ וּמְבָרֵךְ עָלָיו

בַּאוּר הַלָּכָה

א * **מַצָּה מְשֻׁמֶּרֶת**. עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תנ"ג סָעִיף ד' דְּמַעֲקַר הַדִּין דִּי בְּשִׁמּוּר מִשְׁעַת טְחִינָה וְעַל פִּי הַדְּחַק דִּי מִשְׁעַת לִישָׁה, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ מַחְמִירִים שֶׁצָּרִיךְ שְׁמוּר מִשְׁעַת קְצִירָה. וּלְפִיכָךְ אִם אֵין לוֹ מַצָּה מְשֻׁמֶּרֶת מִשְׁעַת קְצִירָה רַק כַּזַּיִת וּשְׁאָר מַצָּה שֶׁלּוֹ מְשֻׁמָּרוֹת רַק מִשְׁעַת לִישָׁה, בָּזֶה יֵשׁ לוֹ לִנְהֹג כְּמוֹ שָׁנּוֹהֲגִים תָּדִיר וְהֵיינוּ שֶׁיְּבָרֵךְ עַל כַּזַּיִת הַמְשֻׁמָּר מִשְׁעַת קְצִירָה הַמּוֹצִיא וְגַם עַל אֲכִילַת מַצָּה, וּכְרִיכָה יַעֲשֶׂה מִמַּצָּה הַמְשֻׁמֶּרֶת מִשְׁעַת לִישָׁה וְכֵן הָאֲפִיקוֹמָן גַּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (י) אַחֲרוֹנִים: **(יא)** מֻגָּן אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

א (ו) מֻגָּן אַבְרָהָם (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ז) עֲטֶרֶת צְבִי (סק"א), וְהוּא כְּסִבְרָא שְׁנִיָּה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן תע"ה סָעִיף ב' בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כח) עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ עִיּוּן שֶׁדַּעַת הַמְחַבֵּר שָׁם אֵינוֹ כֵּן כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ שָׁם (ס"ק כו) לְדַעְתֵּיהּ דְּחַשׁ לִסְבָרָא דְּעַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים, וְכָאן לְהַמְחַבֵּר אֵין לוֹ לְחוּשׁ לָזֶה כְּלָל, וְעַיֵּן בְּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ב) וְצָרִיךְ לְהָבִין דְּבָרָיו:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפב תפג

אַחֲרָיו כְּלוּם. הַגָּהּ: *וּמִי שֶׁאֵין לוֹ שְׁנֵי הַלֵּילוֹת (ז) רַק שָׁלֹשׁ מַצּוֹת, יְבָרֵךְ לֵיל רִאשׁוֹן הַמּוֹצִיא וְעַל אֲכִילַת מַצָּה וְכֵן הַכְּרִיכָה הַכֹּל (ח) מִן הַפְּרוּסָה, (ג) (ט) וּשְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת לְלֵיל שֵׁנִי (אבודרהם (סדר ההגדה) בשם אבן ירחי (מנהיג סי' פג)):

תפג דִּין מִי שֶׁאֵין לוֹ יַיִן. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א טור בְּשֵׁם הָרִי"ף בְּסוֹף פְּסָחִים (כז.).

א (א) אמי שֶׁאֵין לוֹ (ה) יַיִן בְּלֵיל פֶּסַח, מְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת שֶׁמְּבָרֵךְ הַמּוֹצִיא (ג) (ב) * **וּבוֹצֵעַ** (ג) **וּמַנִּיחַ**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שְׁאוּלָה כו' כַּוָּנָתָם לוֹמַר, דַּאֲפִלּוּ תֵּימָא שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד קְבִיעוּת מָקוֹם בַּסֻּכָּה מַחֲמַת מְעוֹתָיו וְאֵין צָרִיךְ לִשְׁאֹל אֶת הַמָּקוֹם מַחֲבֵרָיו בְּדֶרֶךְ שְׁאֵלָה רַק בְּדֶרֶךְ שֻׁתָּפוּת, מִכָּל מָקוֹם עַל כָּל פָּנִים כֻּלָּם מְשֻׁתָּפִים יַחַד בְּכָל הַסֻּכָּה וּמוּכָח דְּיוֹצֵא בְּשֻׁתָּפוּת וְהוּא הַדִּין בִּשְׁאֵלָה, וְעַל כָּל פָּנִים אֵין הָכְרֵחַ מֵרַשִׁ"י לוֹמַר דַּהֲנָאָה פְּחוּתָה מִשָּׁוָה פְּרוּטָה כְּמַאן דְּלֵיתָא דְּמֵי וְלָאו לָכֶם קָרֵינַן בֵּיהּ, אֶלָּא אַף בְּפָחוֹת מִשָּׁוָה פְּרוּטָה אִיכָּא לִפְלוּגֵי בֵּין פְּרוּסָה שֶׁאֵינוֹ שָׁלוֹ לִפְרוּסָה שֶׁלּוֹ וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְעוֹד דְּגַם לְעִנְיַן פָּחוֹת מִשָּׁוָה פְּרוּטָה שַׁיָּךְ גָּזַל, דַּחֲצִי שִׁעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה כַּמְבֹאָר בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן (שנ"ח) [שמ"ח] (ס"א), וְגַם יֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן דְּחַזְיָא לֵיהּ לְמִצְוָה מִמֵּילָא דְּהָוֵי שָׁוָה פְּרוּטָה גַּבֵּיהּ, אֶלָּא דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּכֵיוָן דִּלְגַבֵּי הַנִּגְזָל אֵינוֹ שָׁוָה פְּרוּטָה אֵין לוֹ דִּין גָּזַל שָׁוָה פְּרוּטָה, וְעַיֵּן בָּבָא קַמָּא דַּף ק"ה (ע"א), וְגַם יֵשׁ לוֹמַר דְּאֵין לוֹ דִּין שָׁוָה פְּרוּטָה מַחֲמַת הַמִּצְוָה כֵּיוָן דְּמִצְוֹת לָאו לַהֲנוֹת נִתְּנוּ, וְאָמְנָם יֵשׁ לוֹמַר דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא מִיקָּרֵי הֲנָאָה מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹ דִּין שָׁוָה פְּרוּטָה. וְעַיֵּן בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה בְּהַכּוֹנֵס (ב"ק פ"ו סי' ט) גַּבֵּי שׁוֹמֵר אֲבֵדָה דְּאָמְרִינַן דְּהָוֵי שׁוֹמֵר שָׂכָר מִשּׁוּם פְּרוּטָה לְעַנְיָא, עַיֵּן שָׁם וּבִנְדָרִים (לג:), וְקִצַּרְתִּי]. וְאָמְנָם יוֹתֵר נִרְאֶה דְּהַבַּיִת יְהוּדָה מַיְירֵי שֶׁהַכַּזַּיִת שֶׁל מַצָּה הָיָה שֶׁל הָפְקֵר וְאֵין לְשׁוּם אֶחָד מֵהֶם זְכוּת בּוֹ, וּבִכְהֵאי גַּוְנָא נִרְאֶה פָּשׁוּט שֶׁמִּי שֶׁבְּיָדוֹ לִזְכּוֹת יִזְכֶּה, וְקַל וָחֹמֶר מִדָּבָר שֶׁבְּמָמוֹן שֶׁהַזּוֹכֶה קֹדֶם בְּהֶהָפְקֵר הוּא זוֹכֶה לְעַצְמוֹ וְכִדְאָמְרִינַן גַּבֵּי לָקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה (תו"כ קדושים פר' א פ"ג) הַנַּח לִפְנֵיהֶם וְהֵם יָבֹזּוּ, וְכֵן בַּמִּשְׁנָה פֶּרֶק ד' דְּפֵאָה (מ"א) אֲפִלּוּ תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אוֹמְרִים לַחֲלֹק וְכו', וְכֵן קַיְימָא לָן בְּסוֹף בָּבָא קַמָּא (קטו:, קטז:) שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר מֵהֶפְקֵירָא קָא זָכֵינָא אוֹ

בַּאֵר הֵיטֵב

(ג) **וּשְׁתֵּי.** וּמִכָּל מָקוֹם אִם יָכוֹל לְשַׁיֵּר פְּרוּסָה קְטַנָּה יְשַׁיֵּר וְיַנִּיחֶנָּה בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת. וְאִם אֵין מַסְפִּיק לוֹ בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹנָה בְּאֶחָד, יִקַּח פְּרוּסָה מִן הַשֵּׁנִי וְיִבְצַע בְּלֵיל שֵׁנִי עַל חֲדָא וּפַלְגָּא. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק"ד):

א (ה) **יַיִן.** עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תע"ב סָעִיף קָטָן ט"ו דְּאִם אֵין לוֹ יַיִן דְּיוֹצֵא בְּמֵי צִמּוּקִים אִם יֵשׁ בָּהֶם לַחְלוּחִית כְּשֶׁמְּעַצְּרִין אוֹתָן עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי') נִרְאֶה לִי דְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד יִקַּח אוֹתוֹ לְקִדּוּשׁ, וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׁנַיִם יִקַּח אוֹתָם לְקִדּוּשׁ וּלְבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה יַעֲשֶׂה בָּהֶם שָׁלֹשׁ כּוֹסוֹת רִאשׁוֹנוֹת עַיֵּן שָׁם. וְהַחֹק יַעֲקֹב (סק"ב) כָּתַב וְלִי נִרְאֶה דְּאִם הוּא בְּלֵיל רִאשׁוֹן וְיֵשׁ לוֹ רַק שְׁנֵי כּוֹסוֹת יְקַיֵּם כּוֹס אֶחָד עַל לֵיל שֵׁנִי עַיֵּן שָׁם, וְדַוְקָא כְּשֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא שְׁנֵי כּוֹסוֹת, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע כּוֹסוֹת לְבָד צָרִיךְ לִטֹּל כֻּלָּם בְּלֵיל רִאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל סִימָן תע"ב סָעִיף קָטָן ט"ז עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב בִּתְשׁוּבָתוֹ שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן י"ד עַיֵּן שָׁם: (ג) **וּבוֹצֵעַ.** דְּהַיְינוּ

בֵּאוּר הֲלָכָה

כֵּן מִמַּצָּה זוֹ, כֵּן מִתְבָּאֵר מִדִּבְרֵי הַטַּ"ז (סק"א) וְכֵן דַּעַת הַגְּרַ"ז (ס"ב) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קל סט"ז) וְכֵן מְצַדֵּד בַּפְּרִי מְגָדִים:

* **מִי שֶׁאֵין לוֹ שְׁנֵי הַלֵּילוֹת רַק שָׁלֹשׁ מַצּוֹת וְכו'. עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה** (סק"ה) **שֶׁמְּצַדֵּד דְּאֶפְשָׁר דְּהַפּוֹסְקִים מַיְירוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא שָׁלֹשׁ מַצּוֹת שְׁמוּרוֹת לְבַד, אֲבָל מַצּוֹת שֶׁלָּנוּ כֻּלָּם מִיקָּרֵי שְׁמוּרוֹת [דְּהֵם שְׁמוּרוֹת מִשְׁעַת לִישָׁה], יֵשׁ לוֹ לִקַּח בְּלַיְלָה שְׁנִיָּה מִשְּׁאָר מַצּוֹת. וְכָתַב הַפְּרִי מְגָדִים** (מש"ז סק"ב) **עַל זֶה וְצָרִיךְ עִיּוּן קְצָת, כִּי מַשְׁמַע שֶׁמַּצַּת מִצְוָה שֶׁיּוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּעַת עֲשִׂיָּה הֲרֵינִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם מִצְוָה לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָה, וּבְדִיעֲבַד בְּמַחֲשָׁבָה סַגִּי, וּמַצּוֹת שֶׁלָּנוּ אַף עַל פִּי שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי גָּדוֹל בֶּן דַּעַת וּמְשֻׁמֶּרֶת מֵחִמּוּץ, אֵין נַעֲשֶׂה לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָה, אִם לֹא שֶׁיֹּאמַר תְּחִלָּה כָּל מַה שֶּׁאֶעֱשֶׂה יִהְיֶה לְשֵׁם מִצְוָה לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַל כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּבָזֶה יוֹתֵר טוֹב שֶׁיַּשְׁאִיר מַצָּה אַחַת מִן הַשְּׁלֹשָׁה לְלֵיל שֵׁנִי כְּדֵי שֶׁיְּקַיֵּם בָּהּ מִצְוַת עֲשֵׂה דַּאֲכִילַת מַצָּה וְגַם עַל אֲפִיקוֹמָן, וּמִשּׁוּם לֶחֶם מִשְׁנֶה יְצָרֵף מַצָּה אַחֶרֶת שֶׁאֵינֶנָּה שְׁמוּרָה:**

א * וּבוֹצֵעַ. עַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"א) **שֶׁכָּתַב** [וְהִסְכִּימוּ עִמּוֹ כַּמָּה אַחֲרוֹנִים הַנַּחֲלַת צְבִי (עטרת צבי סק"א) וְהַנְּהַר שָׁלוֹם (סק"א) וְהַגְּרַ"ז (ס"א)] **דְּדִבְרֵי הַמְחַבֵּר לְקוּחִים מִדִּבְרֵי הָרִי"ף** (כז.), **וְהָרִי"ף אָזֵיל לְשִׁיטְתֵיהּ דִּסְבִירָא לֵיהּ** (כה:) **דְּאֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחַ עַל הַסֵּדֶר כִּי אִם שְׁתֵּי מַצּוֹת,** וְעַל כֵּן אַף דִּבְעָלְמָא כְּשֶׁמְּקַדֵּשׁ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב עַל הַפַּת לֹא יִפְרֹס הַפַּת עַד שֶׁיִּגְמֹר הַקִּדּוּשׁ, הָכָא דְּקַרְיֵהּ רַחֲמָנָא 'לֶחֶם עֹנִי' וּמַה דַּרְכּוֹ שֶׁל עָנִי בִּפְרוּסָה לָכֵן בּוֹצֵעַ קֹדֶם הַקִּדּוּשׁ, וְרַק בִּשְׁעַת הַמּוֹצִיא טוֹב שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם שְׁלֵמִים כְּדֵי שֶׁיְּקַיֵּם בָּזֶה לֶחֶם מִשְׁנֶה [וְגַם זֶה אֵינוֹ לְעִכּוּבָא כִּדְמוּכָח בַּטּוּר סִימָן תע"ה]. **אֲבָל לְדִידָן דְּנָהֲגִינַן לְסַדֵּר הַסֵּדֶר עַל שָׁלֹשׁ מַצּוֹת** כְּדִלְעֵיל בְּסִימָן תע"ג סָעִיף ד', **פּוֹרְסִין הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית לִשְׁתַּיִם בִּתְחִלַּת הַסֵּדֶר, וְהָעֶלְיוֹנָה לֹא יִבְצַע עַד לְאַחַר בִּרְכַּת אֲכִילַת מַצָּה,** וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁדִּבְרֵי הַמְחַבֵּר הוּא רַק לְדִבְרֵי הָרִי"ף:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַמּוֹצִיא וְעַל אֲכִילַת מַצָּה, וְכַזַּיִת אַחַר יֹאכְלֶנּוּ אַחַר גְּמַר סְעוּדָתוֹ לְשֵׁם אֲפִיקוֹמָן. וְחוֹלֶה (ה) שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל רַק כַּזַּיִת אוֹ מִי שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מַצָּה רַק כַּזַּיִת, יֹאכַל תַּבְשִׁילוֹ בְּלֹא הַמּוֹצִיא, וְאַחַר סְעוּדָתוֹ יְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְעַל אֲכִילַת מַצָּה וְיֹאכַל אוֹתוֹ כַּזַּיִת. אֲבָל אִם אֵין לוֹ גַּם כֵּן יַיִן, אִם כֵּן צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ עַל הַמַּצָּה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל תַּבְשִׁילוֹ: (ז) **רַק שָׁלֹשׁ מַצּוֹת.** דְּאִם הָיָה לוֹ אַרְבָּעָה, הָיָה מִסְתַּפֵּק בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִשְּׁנַיִם וּשְׁנַיִם לְלֵיל שֵׁנִי: (ח) **מִן הַפְּרוּסָה.** שֶׁפָּרַס מִמֶּנָּה כְּבָר כַּזַּיִת לַאֲפִיקוֹמָן: (ט) **וּשְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת לְלֵיל שֵׁנִי.** מִשּׁוּם לֶחֶם מִשְׁנֶה. (ו) יֵשׁ מֵאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ שֶׁבָּזֶה לֹא יִבְצַע פְּרוּסָה לַאֲפִיקוֹמָן בְּלֵיל שֵׁנִי עַד לְאַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא קֹדֶם בִּרְכַּת עַל אֲכִילַת מַצָּה, כְּדֵי שֶׁיְּבָרֵךְ הַמּוֹצִיא עַל לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁלֵמוֹת, וְעַל אֲכִילַת מַצָּה יְבָרֵךְ עַל הַפְּרוּסָה שֶׁהַפְּרוּסָה הִיא לֶחֶם עֹנִי. כָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) אִם אֶפְשָׁר לוֹ לְשַׁיֵּר בְּלֵיל רִאשׁוֹן פְּרוּסָה קְטַנָּה שֶׁל כַּזַּיִת יְשַׁיֵּר, וְיַנִּיחֶנָּה בְּלֵיל שֵׁנִי בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֶחֶם מִשְׁנֶה מִלְּבַד הַפְּרוּסָה שֶׁמְּבָרֵךְ עָלֶיהָ עַל אֲכִילַת מַצָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תע"ג (משנ"ב ס"ק יח). וְכֵן לְהֵפֶךְ אִם אֵין מַסְפִּיק לוֹ לַלַּיְלָה הָרִאשׁוֹנָה בְּמַצָּה אַחַת לְכָל בְּנֵי בֵּיתוֹ, יִקַּח פְּרוּסָה מִן הַשְּׁנִיָּה וְיַשְׁאִיר מַצָּה אַחַת וְחֶצְיָהּ לְלֵיל שְׁנִיָּה, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא שְׁעַת הַדְּחָק יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל הַפּוֹסְקִים דִּסְבִירָא לְהוּ דִּבְלֵיל פֶּסַח סַגִּי לְכַתְּחִלָּה בִּפְרוּסָה, וִיבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְעַל אֲכִילַת מַצָּה עַל הַפְּרוּסָה שֶׁעַל גַּבֵּי הַשְּׁלֵמָה וּמֵהַשְּׁלֵמָה יַעֲשֶׂה כְּרִיכָה וְהָאֲפִיקוֹמָן:

א (א) **מִי שֶׁאֵין לוֹ יַיִן.** הַיְינוּ שֶׁאֵין לוֹ כְּלָל, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ יַיִן (ה) אֲפִלּוּ רַק עַל כּוֹס אֶחָד [וְהוּא הַדִּין שְׁאָר מַשְׁקִין אִם הוּא חֲמַר מְדִינָה לְפִי מַה שֶּׁמַּסִּיק הָרַמָ"א בַּהַגָּ"ה], יְקַדֵּשׁ עָלָיו וְלֹא יְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, (ג) אַף אִם דַּרְכּוֹ בִּשְׁאָרֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים לְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, מִכָּל מָקוֹם בְּלַיְלָה זֶה כְּשֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים אַרְבַּע כּוֹסוֹת תִּקְּנוּ לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן וְלֹא עַל הַפַּת. וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי כּוֹסוֹת, יְקַדֵּשׁ עַל הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר הַהַגָּדָה בְּלֹא כּוֹס, (ג) וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן יְבָרֵךְ (ד) עַל כּוֹס הַשֵּׁנִי, וְיֵצֵא בָּזֶה גַּם דַּעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים בְּסִימָן קפ"ב (ס"א) דִּסְבִירָא לְהוּ דְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן טְעוּנָה כּוֹס. וְאִם יֵשׁ לוֹ שָׁלֹשׁ כּוֹסוֹת, מְקַדֵּשׁ עַל אֶחָד, וְאוֹמֵר הַגָּדָה עַל אֶחָד, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן עַל אֶחָד, וַחֲצִי הַלֵּל שֶׁאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן יֹאמַר בְּלֹא כּוֹס: (ב) **וּבוֹצֵעַ.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ובוצע): (ג) **וּמַנִּיחַ**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. **וְכָתַב הַגְּרַ"ז** (ס"ג) **שֶׁיֹּאכַל בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם וְהַיְנוּ מִשּׁוּם דְּלֹא בְּרִירָא אִם פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה צָרִיךְ נְטִילָה, עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן קנ"ח** (ס"ב): (ו) הַגְּרַ"ז (ס"ד), וְכִנֵּן בָּזֶה לְתָרֵץ קֻשְׁיַת הַחֹק יַעֲקֹב (סק"ד):

א (ה) מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי') וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) אַחֲרוֹנִים: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"א) וְהַגְּרַ"ז (ס"ה) [וְאַף שֶׁלִּכְאוֹרָה מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי רַ"ח (תשובות הגאונים, שערי תשובה סי' קא) בְּסִימָן תע"ד הַמּוּבָא בַּטּוּר, דְּאִם יֵשׁ לוֹ רַק שְׁנֵי כּוֹסוֹת מוּטָב יוֹתֵר שֶׁיְּקַדֵּשׁ עַל כּוֹס אֶחָד וְכוֹס הַשֵּׁנִי יְבָרֵךְ עָלָיו אַחַר גָּאַל יִשְׂרָאֵל, וּכְבָר הֵעִיר זֶה בִּפְרִי מְגָדִים (סי' תעד מש"ז סק"א), עַיֵּן בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (שם) שֶׁיִּשַּׁב זֶה]: (ד) אַף שֶׁדַּעַת הַחֹק יַעֲקֹב (סק"ב) דְּמוּטָב יוֹתֵר שֶׁיַּנִּיחַ הַכּוֹס שֵׁנִי לְלַיְלָה שְׁנִיָּה כְּמוֹ גַּבֵּי מַצָּה, לֹא הָעְתַּקְתִּיו, דְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"א) דָּחָה רְאָיָתוֹ וְדַעְתּוֹ כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם. גַּם הַגְּרַ"ז (שם) הָעְתִּיק כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah